

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Deres ref
10/4772

Vår ref
12/5258-2 THG

Dato
15.11.2012

Høring av rapport fra Kulturdepartementets eksterne FoU-utvalg

Vi viser til Kulturdepartementets brev av 15. august 2012, vedlagt rapporten "*En kunnskapsbasert kulturpolitikk*", utarbeidet av departementets eksterne FoU-utvalg, under ledelse av Jan Grund (utvalget).

Vi har med interesse lest rapporten, som vi oppfatter også inneholder mange interessante betraktninger om kunnskaps- og forskningsbehov knyttet til politikikutviklingen generelt sett.

Miljøverndepartementet synes det er veldig positivt at Kulturdepartementet har nedsatt utvalget og ønsker å få fram en FoU-strategi og videreutvikle sitt arbeid med FoU innenfor sine ansvarsområder.

Høring fra kulturminneforvaltningens perspektiv

Miljøverndepartementets uttalelse er avgrenset til de faglige delene som berører Miljøverndepartementets sektoransvar, dvs. i første rekke kulturvernfeltet og museer. Rapporten er også sendt på høring til Riksantikvaren, som er departementets direktorat for kulturminneforvaltning. Departementets og direktoratets høringsuttalelser må derfor sees i sammenheng, og departementet går av den grunn heller ikke inn med mer fagspesifikke kommentarer.

Fylkeskommunenes høringsuttalelser

Fylkeskommunene er førstelinjeansvarlig for kulturminneforvaltningen, og departementet antar det kan komme innspill og synspunkter fra dem som også vil kunne bringe supplerende behov fram. Det antas dessuten at fylkeskommunen, i

egenskap av å være utviklingsaktør, også vil kunne fremme interessante temaer i tangeringsfeltet mellom kulturfeltet og kulturminnefeltet på regionalt nivå.

Universitetsmuseene

Når det gjelder museene roller og ansvar knyttet til arbeid med kulturminner og kulturmiljøer, er det forskjell på forvaltningsmuseene – de fem universitetsmuseene samt sjøfartsmuseene i Oslo, Bergen og Stavanger – og landets øvrige kultur- og naturhistoriske museer. Forvaltningsmuseene har en formalisert rolle knyttet til kulturminneloven som de øvrige kultur- og naturhistoriske museene ikke har.

Universitetsmuseene har en viktig rolle som kunnskapsleverandør for miljøvernforvaltningen. Dette gjelder både i forhold til FoU-virksomhet knyttet til kulturminneforvaltning og naturforvaltning hver for seg, og det gjelder for utvikling av tverrfaglighet og kunnskap for samspillet mellom natur- og kulturminnefeltet. Selv om FoU-utvalget hadde som mandat å utrede Kulturdepartementets sektoransvar, savner Miljøverndepartementet en omtale av den betydelige forskningsinnsats som gjennomføres ved universitetsmuseene – uaktet om disse sorterer under Kunnskapsdepartementet. Det hadde vært interessant å få en nærmere analyse og vurdering av muligheter for, og forventet synergieffekt av, et mer helhetlig FoU-samarbeid i hele museumssektoren framover.

Kulturarvfeltets plass i FoU-utvalgets rapport

Selv om rapporten er holdt på et overordnet nivå, mener Miljøverndepartementet at kulturarvfeltet kan synes å ha blitt vel usynlig i FoU-utvalgets dokument. Dette gjelder også fordi det er blitt noe ubalanse mellom de ulike temaene som trekkes fram, og/eller benyttes som eksempler. For noen av de andre ansvarsområdene er det bredere, og til dels detaljert, omtale av fagfeltene. Muligens har dette noe sammenheng med sammensetningen av utvalget.

Hvis bakgrunnen for manglende omtale og problematisering er at kulturarvfeltet ikke er tatt med som grunnlag for behov i dagens/morgendagens *kulturpolitikk*, stiller departementet spørsmål ved om definisjonen og avgrensningen som er lagt til grunn for utredningen er blitt for snever.

Departementet vil i denne sammenheng peke på at utvalget har gjort mange interessante, generelle refleksjoner som også har relevans for samarbeidsområder med kulturminnefeltet. Ikke minst gjelder dette opp mot det utviklingsarbeidet som etter 2005 har vært gjennomført gjennom verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet. Kulturdepartementet har her vært invitert med i utviklingsarbeidet og museumssektoren har deltatt på forskjellige måter i mange av de 11 pilotprosjektene som ble gjennomført i perioden 2006-2010. Det ble gjennomført en følgeevaluering av hele programperioden, og det har også vært en del mindre utredningsprosjekt på ulike deltemaer.

Miljøverndepartementet foreslår derfor at temaet med verdiskaping med grunnlag i kulturarven, og udekkete kunnskapsbehov her, sees næyere på i videreutviklingen av Kulturdepartementets FoU-strategi. Det tolkes for øvrig også at dette ligger innenfor rammen av ett av de 14 foreslåtte temaene for kultursektorforskningen.

Kunnskapsbehov på kulturarvfeltet – utviklingsprosjektet KAFF

Når det gjelder samarbeidsflatene og felles kunnskapsbehov mellom Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet på kulturarvfeltet, vil departementet overordnet sett bare vise til det grunnleggende og viktige utviklingsarbeidet som i perioden 2007-2009 ble gjennomført av ABM-utvikling, Riksantikvaren og Norsk kulturråd. Dette skjedde gjennom prosjektet *Kulturarv i fortid, samtid og framtid* (KAFF), jf. <http://kaff.ra.no/kaff/>.

Prosjektet omfattet samarbeid om kunnskapsutvikling, forskning og formidling knyttet til kulturarv og kulturvern. Felles kunnskapsbehov mellom de tre institusjonenes ansvarsområder ble kartlagt. Bakgrunnen for prosjektet var at de tre institusjonene hadde mange felles utfordringer og en felles erkjennelse av at politikken på de respektive feltene må være kunnskapsbasert. Det var et uttalt behov for mer forskning om kulturarv i et samfunn i rask endring.

Overordnet og oppsummert synliggjorde arbeidet tre innfallsvinkler til kunnskapsbehov på kulturarvfeltet:

- Forståelse av fenomenet kulturarv
- Kulturarvens betydning i samfunnet
- Forståelse og praksis hos kulturarvfeltets institusjoner og aktører.

Miljøverndepartementet oppfatter at det grunnleggende arbeidet som ble gjort i KAFF - og som ikke er brakt vesentlig videre i perioden fra 2010 - kan være et hensiktsmessig og godt utgangspunkt for videre arbeid med temaet i Kulturdepartementets FoU-strategi.

Et oppsummerende innspill fra KAFF til forskningsmeldingen 2009 finnes på: http://kaff.ra.no/kaff/kunnskapsdokument_22.01.09.pdf

Forskningssenter for kultursektorforskning

Miljøverndepartementet ser det som positivt at FoU-utvalget har identifisert behov for styrket innsats på kulturforskning.

Utvalget foreslår at det etableres et forskningssenter som skal dekke hele kulturområdet – dvs. for hele ansvarsområdet til Kulturdepartementets Kunstavdeling og Kulturavdeling. Det innebærer at forskningssenteret skal ha ansvar for FoU knyttet til utvikling av den nasjonale politikken innenfor kunstfeltet, herunder musikk, scenekunst, kunstnerpolitikk, billedkunst, arkitektur, offentlig rom og design, til spørsmål knyttet til kulturelt mangfold og kultur i et livslangt perspektiv, herunder

den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken, til språk, arkiv, bibliotek, museum og andre immaterielle kulturvernsaker, til samiske kulturformål og til internasjonale samarbeid på kulturområdet. Utvalget foreslår en minimumskostnad på 15 mill per år.

Miljøverndepartementet mener at de foreslåtte tiltak med etablering av et nytt forskningssenter for kultursektorforskning kan være en spennende og god måte å få styrket og få fart på FoU-virksomhet på kulturområdet. Departementet stiller samtidig et lite spørsmålstegn ved om ansvarsområdet kan bli vel vidt når det skal dekke et såpass omfattende og ”sprikende” område innenfor begrensede midler.

Listen over aktuelle forskningstemaer ved et Senter for kultursektorforskning

På side 39 er det satt opp en liste over aktuelle forskningstemaer for et slikt senter.

Det vises til det som er pekt på innledningsvis om kulturarvområdets manglende synlighet gjennom rapporten. Når det er sagt, hvis man utvider temalisten med vurdering av kulturhistorie, oppfatter departementet at de fleste av temaene har interesse og relevans også for kulturarvfeltet.

Lett omskrevet mener departementet at dette kan gjelde (kursiv):

- *”Kulturinstitusjonenes endrede samfunnsrolle*
- *Kunstnerpolitikken [og kulturpolitikken] innretning og utfordringer*
- *Frivillighet og profesjonalisering i kunst/ kulturlivet*
- *Kulturpolitikk og mangfoldsamfunnet*
- *Internasjonalisering*
- *Kulturbransjene og kulturpolitikken*
- *Kunst, kultur og digitalisering*
- *Skjønnsutøvelse og kvalitetsforståelser i kunst- og kulturfeltet*
- *Kulturpolitikken nyere historie*
- *Komparative kulturpolitikkstudier*
- *Kultur og næring, kulturnæringenes verdiskapningspotensiale*
- *Barn og kunst*
- *Demokrati og ytringsfrihet i kunst- og kulturfeltet*
- *Finansiering; offentlig – privat*

Det vises i tillegg til det som er sagt om KAFF-prosjektets identifiserte områder på kulturarvsiden og at disse foreslås tatt med i den videre prosessen med vurdering og utvikling av satsingsområder for kultursektorforskningen.

Norsk institutt for kulturminneforskning - NIKU

Selv om rapporten er på et overordnet plan, savner Miljøverndepartementet en kort omtale av Norsk institutt for kulturminneforskning - NIKUs rolle og plass i helheten.

På side 17 betegnes forskningsinstituttene som en heterogen gruppe av FoU-utførende institusjoner, og en rekke av de forskningsinstitutter som er etablert gjennom de

seneste tiårene er omtalt. NIKU er landets eneste institutt for kulturarvsiden og derfor relevant også for kulturforskningen, men er ikke tatt med i opplistingen. På side 37 vises det likevel til NIKU som ett av flere eksempler på inspirasjonen til forslaget om etablering av et forskningssenter kultursektorforskning.

Miljøverndepartementet mener at NIKU, som har vært et forskningsinstitutt på kulturarvfeltet gjennom vel 18 år, vil kunne bidra med nyttig erfaring og innspill i det videre arbeidet med oppfølging av FoU-utvalgets rapport.

Etablering av fond

Utvalget foreslår at Kulturdepartementet som del av arbeidet med opptrappingsplaner utreder muligheten av å etablere et Kultursektorens forskningsfond.

Miljøverndepartementet vil i den sammenheng vise til Norsk kulturminnefond, som ble etablert i 2002. Målet er å øke samspillet mellom offentlige og private midler til vern og utvikling av verneverdige og fredete kulturminner og kulturmiljøer. Ordningen skal stimulere til økt verneinnsats fra eiere og næringsliv, og til mer effektive samarbeidsformer mellom offentlige og private aktører.

Regjeringen fremmer i Prop. 1 S (2012–2013) Miljøverndepartementet forslag om at fondsordningen for Norsk kulturminnefond blir lagt om i 2013. Norsk kulturminnefond foreslås omorganisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Dette for at bevilgningen ikke lenger skal være knyttet opp til avkastning av en fondskapital, jf. Kap. 1432 Norsk kulturminnefond.

JPI for kulturminnefeltet

Når det gjelder internasjonalt forskningssamarbeid, kan det kort nevnes at Norge ved Miljøverndepartementet er gått med i fire av ti etablerte JPI (Joint Programming Initiative) innenfor EU, hvorav det ene er på kulturminnefeltet; ” *The Joint Programming Initiative on Cultural Heritage and Global Change: a new challenge for Europe*”.

Norge deltar på styringsnivå. JPI-programmet er under utvikling høsten 2012. jf. <http://www.jpi-culturalheritage.eu/>

Miljøverndepartementets prioriterte forskningsbehov

Miljøverndepartementet har etablert et system der forskningsbehovene for hele departementets ansvarsfelt samles i ett dokument. Dokumentet ”*Miljøvernforvaltningens prioriterte forskningsbehov*” har en ramme for fire-fem år og legger overordnede føringer for forskningsprioriteringer m.v. i perioden.

Dokumentet utarbeides av departementet på bakgrunn av en bred prosess i departementets ytre etater Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning, Klif, Norsk polarinstitutt, Statens kartverk og Statens strålevern. Miljøforvaltningen har nå fjerde generasjons kunnskapsbehov i bruk for perioden 2010-2015. Departementet har gode erfaringer både med prosess og de forbedringer som er gjennomført i utviklingen av

dokumentet gjennom disse årene. Dokumentet har bidratt til et bedre og mer helhetlig arbeid med FoU både for departementet og de underliggende etatene, og det ligger som overordnet ramme for Forskningsrådets arbeid sammen med årlige styringsdokument og styringsdialogen.

For ”Miljøvernforvaltningens prioriterte forskningsbehov 2010-2015”, se:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rapporter_planer/planer/2010/Miljovernforvaltningens-prioriterte-forskningsbehov-2010-2015.html?id=597528

Kulturminneforskning i Forskningsrådet 2012

Generelle føringer for bruk av midlene til kulturminneforskning i Forskningsrådet har de siste årene vært ”å fremskaffes kunnskap om hvordan oppnå verdiskaping i bred forstand gjennom å ta kulturarven aktivt i bruk for stedsutvikling av attraktive lokalsamfunn, og som grunnlag for næringsutvikling”, samt at forskning på kulturminner også må sees i et klimaperspektiv.

Departementet antar at det også kan være forskningsbehov innenfor temaet verdiskaping i bred forstand knyttet til kulturarv hvor det kan være av interesse og aktuelt å vurdere fellesprosjekter og samfinansiering på tvers av de to sektordepartementene.

FoU-behov på områdene arkitektur og idrett

Departementet vil avslutningsvis vise til to av departementets andre ansvarsområder hvor det kan være delvis sammenfallende interesseområder mellom Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet når det gjelder kunnskapsutvikling. Dette dreier seg om samarbeidsflater på temaet ”arkitektur”, og på deler av ”idrettsforskningen” som har berøringsflater med Miljøverndepartementets sektoransvar for friluftsliv.

På disse temaene har departementet ingen spesielle kommentarer til rapporten, utover å støtte betydningen av økt forskning. Miljøverndepartementet vil på disse to områdene gjerne trekkes inn i dialog om videreutvikling av FoU-virksomheten der dette er relevant.

Miljøverndepartementet ønsker lykke til med det viktige arbeidet med videreutvikling av FoU-strategien og bidrar gjerne med utdypende informasjon og dialog i prosessen.

Med hilsen

Berit Halvorsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Tonte Hegard
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur